

- Polygamous. P. silvaticum var. succulentum Wils.
 b. Lf. cells 8-12:1. Wings 4-6 cells wide, very wide and long; wing-cells short, $1\frac{1}{4}$ - $2\frac{1}{2}$:1, chlorophyllose. Lid conical or shortly acuminate. Autoicous.
P. denticulatum (Hedw.) Br. & Schimp. var. denticulatum s.s.

.

Laboratorium voor Plantensystematiek en -Geografie
 der Landbouwhogeschool,
 afdeling Biologisch Station Wijster.

•

DETERMINEERTABEL DER NEDERLANDSE MNIACEEËN

door W.D. Margadant

De Mniaceeën zijn gekenmerkt door de geknikte kapselsteel (als bij *Bryum*, *Rhodobryum* en *Pohlia*) en de bladcellen, die weinig afwijken van regelmatige zeshoeken en in geen geval ruitvormig zijn; de stengel is bovendien geheel bebladerd.

1	Rijpe sporenkapsels aanwezig	2
-	Geen rijpe sporenkapsels aanwezig	8
2	De tanden van het binnenste peristoom zijn naar boven toe koepelvormig verbonden.
<u>Koepelmos, Cinclidium stygium Sw.</u>	
-	De tanden van het binnenste peristoom eindigen vrij
<u>Mnium Hedw.</u>	3
3	Twee of meer kapsels ontspringen uit één archegoniëngroep ("bloeiwijze")	4
-	Kapsels alleenstaand	5
4	Bladen dwars gegolfd <u>Mnium undulatum</u> Hedw.	8
-	Bladen normaal vochtig vlak ... <u>Mnium affine</u> Schwaegr. 10
(Men vergelijk hier <i>Rhodobryum roseum</i> met de grote afzonderlijke bladrosset.)	
5	Deksel langgesnaveld	6
-	Deksel stomp of puntig, de punt dan echter kort	7

- 6 Plant zonder liggende uitlopers, bladen met twee rijen tanden. Mnium marginatum (Brid.) P.B.
- Plant met liggende uitlopers, bladen met één rij tanden. Mnium longirostrum Brid.
- 7 Kapsel gedrongen, steel vrij kort; plant met horizontale uitlopers. Mnium cuspidatum Hedw.
- Kapsel slanker, plant zonder uitlopers. 12
- 8(1) Bladen (indien niet te jong en niet op extreem vochtige, beschaduwde standplaats) regelmatig dwarsgerimpeld, groot, 8-10 mm lang, met bijna evenwijdige zijranden tot vlak bij de zeer stompe top, die een klein, scherp en scherp begrensd stekelpuntje draagt. Zeer algemeen.
- Gerimpeld sterremos, Mnium undulatum Hedw.
- Bladen, in normale toestand, vochtig niet gerimpeld; bladvorm rond, ovaal of lancetvormig, zijranden niet evenwijdig 9
- 9 Plant met horizontale uitlopers, waaraan ronde of ovale bladen 10
- Plant uitsluitend met rechtopstaande stengels 12
- 10 Bladcellen gelijkmatig, over bijna de gehele lengte ongeveer even groot (naar de randen wel wat kleiner), gemiddeld 20-30 μ , nooit groter dan 40 μ 11
- Bladcellen ongelijkmatig, aan het basale deel duidelijk groter dan in het midden, een groot aantal langer dan 40 μ ; vormenrijk; zeer algemeen.
- Rondbladsterremos, Mnium affine Schwaegr.
- Apart genoemd kunnen worden f. elatum (Br. et Schimp.), zeer zeldzaam, indien beperkt tot het kenmerk van zeer breed aflopende bladen, en f. rugicum (Laurer), gaafrandig of met enkele stompe tanden, die algemeen is op natte plaatsen.
- 11 Bladrand met scherpe tanden; fertiele stengels met spitse bladen; plaatselijk algemeen (binnenduinrandbossen) Dui en F, overigens zeldz.
- Spits Sterremos, Mnium cuspidatum Hedw.
- Bladrand met stompe tanden; ook de fertiele stengels met vrijwel afgeronde bladen met kort stekelpuntje; kalkminnend, bosgrond, ook op stronken in uiterwaarden, va in Zl, z in F en S, elders zzz.
- Snavelsterremos, Mnium longirostrum Brid.

- 12 Bladen ongetand, zuiver cirkelrond tot ovaal, eventueel met stekelpuntje 13
- Bladen toegespitst, getand 17
- 13 Bladrand met een verdikte zoom (op dwarsdoorsnede een bundel cellen; bij zorgvuldig scherpstellen ook direct waar te nemen aan de ligging der dwars- en lengtewanden; de verdikte zoom hoeft niet volledig te zijn, maar moet wel in de benedenhelft van het blad aanwezig zijn); planten zeer variabel in grootte: vaak als kleine plantjes op een bruin protonema aan zijwanden van bos-greppels, of als zeer forse planten in moerassen
Mnium punctatum Hedw.
- Bladrand met onverdikte zoom, soms de zoom zelfs onvolledig 14
- 14 Bladcellen zeer groot, tot 120μ , 2 à 3 maal zo lang als breed, zoom één celrij breed en onvolledig, naar de top verdwijnend; nerf voor de top eindigend; in moerassen die matig voedselrijk zijn; zz in H en Kemp.
Mnium cinclidioides Huebener
- Bladcellen hoogstens 80μ , niet in groot aantal 2 maal zo lang als breed 15
- 15 Bladen zonder stekelpuntje; nerf verdwijnt op enige afstand van de top; in matig voedselrijk moeras, zz in H, vroeger ook in Vel.
Mnium pseudopunctatum Br. et Schimp.
(= M. subglobosum Br. et Schimp.)
- Bladen met stekelpunt; zoom doorlopend en gevormd door smalle celrijen 16
- 16 Stengel met veel donker vilt bekleed; bladnerf stevig, ook vaak donker, evenals de zoom; stekelpunt flink ontwikkeld. Vorige eeuw op 1 plaats in H gevonden.
Cinclidium stygium Swartz.
- Stengel niet met veel vilt; pl. niet donker gekleurd: zie Mnium affine f. rugicum.
- 17 Bladen ongezoomd, stomp getand; kalkminnend, z in ZL, zzz in S Mnium stellare Hedw.
- Bladen gezoomd, tweerijig getand, tanden spits (de tanden staan op de verdikte zoom ingeplant en wijzen naar twee richtingen; te zien doordat bij scherpstellen eerst slechts één rij zichtbaar is en even later alleen de andere) 18

- 18 Bladnerf eindigt vlak vóór de top en bereikt deze niet (het verschil bedraagt echter soms slechts 1 of 2 cellen) nerfrug sterk getand; plant (relatief) fors, meestal groter dan 2 cm. Zeer algemeen in bossen, venen, op stronken Gewoon sterremos, Mnium hornum Hedw.
- Bladnerf bereikt de top, nerfrug weinig getand; plant tenger, korter dan 2 cm 19
- 19 Plant synoecisch (antheridiën en archegoniën samen in één groep) zz.
- Mnium marginatum (Bridel) Palisot de Beauvois.
- Plant tweehuizig (althans uitsluitend archegoniën te vinden) zz:
- Mnium marginatum var. riparium (Mitt.) Husn.
(= Mnium riparium Mitt.).

©

BOEKSPREKING

H. Gams. Die Moos- und Farnpflanzen (Bans IV der Kleine Kryptogamenflora), 4e druk, Gustav Fischer, Stuttgart, 1957, 16 DM. Het eerste, dat aan deze nieuwe druk van een goede bekende opvalt, is het grotere formaat. Tegen de verwachting in blijkt de inhoud per bladzij evenwel niet vermeerderd te zijn; de zetspiegel is precies gelijk gebleven. De volgende indruk is: minder ruimte voor figuren. Dit heeft inderdaad meer ruimte voor tekst gegeven, evenwel niet door de hergroeperingen (samenvoegen), maar door de verkleiningen. Het aantal bladzijden is verhoogd van 186 tot 240; de tekst is dus flink uitgebreid. Dit betreft in de belangrijkste plaats het opnemen van alle belangrijke soorten van geheel Europa. Het bijvoegsel "für Mitteleuropa" in de titel is dan ook weggelaten. Geheel omgewerkt zijn de geslachten *Sphagnum* (door W. Maass) en *Schistidium* (door J. Poelt). Een aparte tabel voor het determineren van varen- en mossen is opgenomen. De nomenclatuur is herzien en meer in overeenstemming met de huidige regels gebracht; zo wordt Hedwig nu geciteerd na eventuele auteurs van vóór 1801. Ook zijn lijsten van vaktermen en van auteursnamen en hun afkortingen toegevoegd. Bij nadere vergelijking blijkt, dat ook andere wijzigingen zijn aangebracht: de algemene tabel voor vegetatieve levermossen is bv. met 10 nummers verkort. Dit is waarschijnlijk een verzwaring voor beginners. De overige veranderingen zijn verbeteringen, die lof verdienen. De aanschaf is zeker aan te raden voor wie zoekt naar een handig determineerboek voor mossen.